

Sustavi organizacije osobnog znanja

Mikulić, Brankica

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:895867>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2023./2024.

Brankica Mikulić

Sustavi organizacije osobnog znanja

Završni rad

Mentor: dr.sc. Nives Mikelić Preradović, red. prof.

Zagreb, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	iv
1. Uvod.....	1
2. Upravljanje osobnim znanjem	2
3. Building a Second Brain	4
3.1. Korisnost	4
3.2. Metoda.....	5
3.2.1. Capture.....	5
3.2.2. Organize.....	6
3.2.3. Distill.....	6
3.2.4. Express.....	7
4. Sustavi upravljanja osobnim znanjem	8
4.1. PARA	8
4.2. Zettelkasten	10
4.3. Johnny.Decimal.....	12
4.4. Commonplace book.....	14
5. Alati.....	16
5.1. Notion.....	17
5.2. Obsidian	18
6. Kritika	21
7. Zaključak.....	23
Literatura.....	24
Sažetak	27
Summary.....	28

1. Uvod

Otkad postoji ljudska civilizacija, postojale su informacije. Informacije su podaci koji imaju neki kontekst i značaj. Napretkom ljudske civilizacije, industrijskom revolucijom i stvaranjem stroja za printanje, raste broj informacija koje se šire novim medijima. Ne iznenađuje zato da danas u 21. stoljeću zahvaljujući internetu imamo eksploziju informacija. Svakodnevno nas okružuju tisuće informacija, od kojih je veliki dio beskoristan ili netočan. Ljudski um nije razvijen da se susreće s toliko informacija svakodnevno te se stvara potreba da se informacije organiziraju i zapišu. Zato se počinju stvarati sustavi i metode koje pokušavaju omogućiti što jednostavniju i logičniju organizaciju znanja, onu koja je bitna institucijama, i onu osobnu.

U ovom radu proučit će se razvoj osobne organizacije znanja, proučiti će se tko je skovao taj pojam i što joj je prethodilo. Istražit će se Forteova metoda izgradnje dodatnog mozga, koja je stekla dosta pažnje, te značenje tog pojma. Osim Forteove metode, proučiti će se Luhmannov Zettelkasten, Johnny.Decimal te Commonplace book, koja je jedna od starijih načina organizacije.

Svaki sustav za organizaciju treba svoj prostor gdje će sustav biti izgrađen i razvijen. Na internetu je primjetna popularnost dva alata, Obsidian i Notion, koja su stekla pažnju među publikom koju zanimaju sustavi organizacije. Iako alata ima mnogo, u radu će se opisati ukratko ova dva.

Na kraju, istaknut će se neke kritike koje pokazuju na neke negativne strane sustava organizacije i njihovog internetskog svijeta.

2. Upravljanje osobnim znanjem

Upravljanje osobnim znanjem kao pojam stvoren je od strane Franda i Hixson iz UCLA Anderson škole za biznis (Houtz, 2023). Pojam se sastoji od dvije cjeline: *osobno* i *upravljanje znanjem*. Osobno naglašava da je od individualca i za individualca, a upravljanje znanjem odnosi se na: sustavni pokušaj da se stvara, skuplja, dijeli i koristi znanje, te proces prikupljanja, skladištenja, manipuliranja kategorija, karakteristika i definicija stvari i njihovih veza (Davenport i Prusak (1998); Lethbridge (1994) spomenuto u Frand i Hixson (1999)).

Frank (2024) navodi da se upravljanje osobnim znanjem razvilo zbog nastanka i veće potrebe za vrstom radnika zvanom „*knowledge worker*“. Na hrvatski se *knowledge worker* prevodi kao informacijski stručnjak. Posao informacijskog stručnjaka, po definiciji rječnika Cambridge, nije ponuda dobara ili usluga već razvoj i korištenje znanja. Prije '*upravljanja osobnim znanjem*', postojalo je *upravljanje znanja* iz kojeg se razvio današnji PKM (*Personal Knowledge Management*). Razmerita, Kirchner i Sudzina (2009), u svome radu *Personal Knowledge Management; The Role of Web 2.0 Tools for Managing Knowledge at Individual and Organisational Levels*, tvrde da se, za razliku od upravljanja znanjem, osobno upravljanje znanjem fokusira na individualnu osobu i na njene potrebe učenja, efektnog rada i socijalizacije. Upravljanje znanjem nije individualno nego se njegov fokus stavlja na proces upravljanja organizacijskog znanja (na primjer, upravljanje znanjem neke firme). Navode Franda i Hixson (1999) koji napominju da se isprva organizaciju vlastitim znanjem promatralo kao okosnicu za organizaciju znanja individualne osobe, ali samo onog znanja koje je bitno tom individualcu. Autorice napominju da je jedna od bitnih značajki upravljanja vlastitim znanjem „*omogućavanje individualcu da bolje organizira svoje procese znanja i interakciju, kolaboraciju, te razmjenu znanja sa drugima*“.

Osim upravljanja znanjem, postoji još jedan pojam sličan upravljanju osobnim znanjem, a to je pojam upravljanje osobnim informacijama (engl. *personal information management; PIM*). Ova dva pojma su slični po tome što oboje koriste prikupljanje, kategorizaciju, skladištenje važnih informacija. No, glavna stvar koja ih razlikuje je njihov učinak. Houtz (2022) tvrdi da je glavni cilj PIM-a prikupiti informacije koje ostanu nepromijenjene i kao takve se koriste za istraživački rad, dok se kod upravljanja osobnim znanjem miješaju, proučavaju i povezuju razne informacije kako bi se iskoristile na novi način i kako bi se stvorile nove ideje.

Na pitanje zašto je potrebno upravljanje osobnim znanjem, Frand i Hixson (1999) izlažu činjenicu da svake godine izlazi preko 30 000 novih časopisa i preko 1000 novih web stranica. Navedeni podaci su iz 1999. godine, pa se može pretpostaviti kako se taj broj mnogostruko povećao. Vidljivo je to već tijekom lipnja 2011., kad je stvoreno oko 200 milijuna tweetova, što bi se moglo usporediti s knjigom od 10 milijuna stranica. To je veliki rast od lipnja 2010, kad je stvoreno samo 65 milijuna, a u siječnju 2009 dva milijuna tweetova (Jackson i Farzaneh, 2012). Silne informacije, Frand i Hixson navode, dovode do informacijskog kaosa, te informacijskog zasićenja, koje otežava praćenje informacija i smanjuje vrijednost informacije zbog redundantnosti i šuma. O informacijskoj zasićenosti pisali su Jackson i Farzaneh (2012), Edmunds i Morris (2000), Bawden i Robinson (2020) te još mnogi stručnjaci. Bawden i Robinson (2020) spominju Gleicka (2011) koji je tvrdio kako informacijska zasićenost nije nov problem, ali se uvijek osjećao kao novi problem. Izriču kako je informacijska zasićenost prvo smatrana problemom koji utječe samo na akademiju i znanstvenike, da bi se kasnije utvrdilo da ima utjecaj na profesije koje se bave mnogim bitnim informacijama, poput medicine, te firme. Utjecaj koji informacijska zasićenost ima na cijelo društvo, uključujući građanstvo, privatni život i vladu, primjećen je krajem 20. stoljeća. Seigler (2003), spomenuto u Jackson i Farzaneh (2012), izriče kako se u modernom društvu svaka dva dana stvori broj informacija koji se količinski može usporediti s brojem informacija stvorenim od nastanka civilizacije do 2003. godine. Autori navode da se jako malo istraživanja i obrada literature, koji se tiču informacijske zasićenosti, objavilo nakon ranih 2000. godina. Edmunds i Morris (2000) citiraju Lewisa (1996): „*Profesionalno i osobno preživljavanje u modernom društvu jasno ovisi o našoj sposobnosti da se suočimo s velikim brojem novih informacija. Međutim, te informacije rastu eksponencionalnom brzinom*“.

3. Building a Second Brain

Tiago Forte (2019) tijekom svog poslovnog rada u San Franciscu primijetio je da većina znanja koje je istraženo, prikupljeno i zabilježeno za klijenta ostalo neiskorišteno. Materijal bi se pročitao jednom, zatim bi se spremio i ostao bi zaboravljen. Kaže: “*Znanje koje smo stjecali nije trajalo niti bilo ponovno pregledano i korišteno kroz vrijeme, nego je bljedjelo u pozadini našega pamćenja*“. Drugim riječima, znanje je propadalo bez obzira na trud i vrijeme koje je uloženo u njegovo prikupljanje. Forte (2023) kaže da živimo u vremenu informacijske zasićenosti, te svaki dan prosječna osoba konzumira 34 gigabajta informacije oko sebe. Tvrdi kako ljudski mozak nije sposoban pamtit silne informacije današnjeg doba, nego može skladištiti par misli na jedno vrijeme. Navodi, funkcija ljudskog mozga nije spremanje informacija, već stvaranje novih ideja. Kako bi olakšao suočavanje s brojem informacija, te omogućio rasterećenje mozga, Forte je osmislio metodu Izgradnja dodatnog mozga (engl. *Building a Second Brain*).

Izgradnja dodatnog mozga, Forteovim riječima, je metodologija za spremanje i sustavno podsjećanje vlasnika sustava na ideje, inspiracije i poveznice koje su stečene kroz iskustvo. Metodologija nudi put do stvaranja „dodatnog mozga“. Dodatni mozak je vanjsko, centralizirano i digitalno spremište za svo znanje i izvore iz kojih ono dolazi. Izgradnja dodatnog mozga je jedna od najformaliziranih pristupa implementaciji organizaciji vlastitog znanja (Bullet Journal, 2022).

3.1. Korisnost

U svom video predavanju, Tiago Forte (2019) tvrdi da postoje tri načina na koja njegova metoda izgradnja dodatnog mozga pruža korist čovjeku, te je te tri kategorije naslovio na sljedeći način:

1. Pamti (engl. *Remember*)
2. Poveži (engl. *Connect*)
3. Stvaraj (engl. *Create*)

Pamti se odnosi na spremanje i zapis ideja, uvida, zanimljivosti i slično u digitalni zapis na računalo. Želi se rasteretiti mozak, zbog čega se sve zamisli i detaljne specifičnosti trebaju ispisati u bilješku. Preporuča se zapis na računalo tako da bi zapisi bili u digitalnom obliku te bi se mogli spremi na oblak, pa bi mogući gubitak dragocjenih informacija i sitnih ideja bio malen. Također, digitalno se to znanje može sinkronizirati da bude dostupno na različitim uređajima u isto vrijeme. Digitalni zapis se isto tako može i pretražiti tražilicom, pa je puno

jednostavnije pronaći specifičnu ideju koju je osoba zapisala nekad davno. Digitalne bilješke mogu se tagirati, mogu se stvarati poveznice između bilješki, može ih se dijeliti s drugima i sl. Tradicionalno ljudi su koristili papir i olovku, zapisivali bi u razne bilježnice te bi se one lako mogle izgubiti, a osoba zaboraviti gdje je zapisala određenu informaciju. Digitalnim zapisom ideje, informacije i znanje ostaju zapamćeni.

U osobnom sustavu organizacije znanja, jedan od ciljeva je moći lakše uviditi veze među raznim, možda isprva nepovezanim ili neuočljivim, informacijama. To se može postići uspješnom organizacijom znanja. Zato je povezivanje druga korist koju sustav pruža.

Pamćenjem, uočavanjem poveznica i povezivanjem, omogućava se lakše stvaranje novih ideja i projekata, pa je zato stvaranje treća korist dodatnog mozga.

3.2. Metoda

Prijašnje kategorije Forte (2023) je proširio i malo izmjenio. Forte je za izgranju dodatnog mozga osmislio metodu CODE:

- **Capture** (hrv. *uhvati*)
- **Organize** (hrv. *organiziraj*)
- **Distill** (hrv. *destiliraj*)
- **Express** (hrv. *izrazi*)

S ovom metodom ne želi se samo izgraditi drugi mozak, nego se s metodom on želi nastaviti dugoročno uzdržavati. Cilj je da se informacije koje se konzumiraju u sustav pretvore u kreativni produkt i konkretne rezultate.

3.2.1. Capture

Capture, na hrvatskom *uhvati*, prvi je korak u izgradnji dodatnog mozga. On se odnosi na „hvatanje“ tj. prikupljanje ideja, informacija i uvida koji su korisniku vrijedni. Forte (2023) navodi tri pitanja koja se trebaju postaviti za što uspješniji proces:

1. Koje su ponavljajuće tematike i pitanja kojima se stalno vraća u radu i tijekom života?
2. Kojim se vrijednim informacijama već ima pristup, a da bi mogle biti korisne?
3. Koje se znanje želi međusobno vezati, miješati i spajati kako bi se simuliralo buduće razmišljanje o tim tematikama?

Jedan od savjeta koji Forte nudi pri prikupljanju informacija jest da se sadržaj ne konzumira odmah nego da se spremi za kasnije. Naime, Forte tvrdi da ljudi pasivno reagiraju na

informacije koje algoritam izbacuje pred njih dok koriste mobitel i računalo. Preporuča korištenje aplikacija koje spremaju određeni članak, stranicu i slično za kasnije, kako bi se mogli njemu vratiti i detaljnije proučiti.

Nadalje, Forte preporuča da osoba bilježi samo one stvari koje rezoniraju s njom, bez previše analiziranja. Tvrdi da primjećivanjem koje stvari rezoniraju s nama na dubljoj razini, poboljšavamo naše razumijevanje sebe i našu sposobnost primjećivanja mogućnosti.

Postoje mnogi alati koji su dizajnirani da prikupljanje sadržaja na internetu bude dosta jednostavnije, brže i lakše, te Forte preporuča njihovo korištenje. Primjeri su aplikacije koje spremaju članak za kasnije, e-čitači pomoću kojih je moguć jednostavan izvoz anotacija, web-clipperi i slični.

3.2.2. Organize

Za **organizaciju** digitalnih bilješki, Forte (2023) preporuča što jednostavnije metode. Forte napominje da se izbjegava stvaranje savršene hijerarhije računalnih mapa, već smatra da je najbolji način organizacije bilješki fokusom na aktivne projekte. Forte preporuča da se organizacija pokrene s čistim platnom. tj. preporuča da se svi dosadašnji sadržaji na računalu pohrane u jednu mapu koja se zove arhiv, tako se smanjuje teret u vidu sortiranja stotina stvari koje su već spremljene, ali nemaju nikakvu organizaciju. Forte je stvorio svoj sustav za organizaciju znanja pod nazivom **PARA**. Sustav će biti opisan kasnije u radu.

3.2.3. Distill

Pod destilacijom, Forte misli da se bilješke trebaju pročistiti i smanjiti u djelotvorne, kratke sažetke. Daje primjer kako bi bilo nemoguće pregledati bilješku od 10 stranica koja se tiče neke knjige koja je davno pročitana, no ako bi se bilješka sastojala od tri glavne točke koje u kratko sve sažmu, prisjećanje pri ponovnom pregledu bilješke bi bilo puno lakše i jednostavnije.

Forte daje sljedeće smjernice za destiliranje bilješki:

1. Dizajniraj bilješke za budućeg sebe

Forte tvrdi da ovakav stav pomaže pri rukovanju s bilješkama. Potrebno se zapitati što će budućem meni biti korisno i razumljivo kad bude ponovno čitao određenu bilješku, kako se može olakšati proces pronalaska bilješke u budućnosti, koje ključne riječi koristiti i slično. Forte preporuča da se pri svakom uređivanju bilješke bilješka i njezin pronalazak pokušaju pojednostaviti.

2. Sažimaj progresivno

Sažimanje bilješke treba se odvijati u više stadija. Forte preporuča da se započne s bilježenjem ključnih dijelova, zatim se svaki postupno sažima u kraće sažetke, koji se zatim mogu dodatno sažeti. Ovo također omogućuje čitanje bilješki na različite načine za različite svrhe, omogućujući brzi ili detaljni pregled ovisno o potrebi.

3. Sažimaj oportunistički, malo po malo

Forte kaže kako ispočetka može biti privlačno odmah stvoriti savršene bilješke sa savršenom strukturom, no problem je što se na početku ne može znati koji će izvori biti najvrjedniji. Glavno pravilo treba biti da se u bilješku doda nešto vrijedno svaki put kad se s bilješkom rukuje. Prvi put bi se mogao dodati samo informativan naslov, idući put se mogu istaknuti najbitnije točke, kasnije se može dodati poveznica na drugu bilješku itd. Ovim se procesom osigurava da se najčešće korištena (dakle i najvrjednija) bilješka prirodno istakne.

3.2.4. Express

Glavna bit svih prijašnjih koraka jest izričaj. Informacije ne smiju biti pasivno konzumirane, već bi trebale biti iskorištene u raznim projektima. Dodatni mozak služi za to da se mozak manje tereti raznim činjenicama i detaljima baš kako bi mogao više stvarati nove ideje pomoću prikupljenog znanja. Forte (2023) kaže sljedeće: „*Razmišljajte o svom dodatnom mozgu ne kao o skladištu gdje spremate najvrjednije ideje, već kao tvornicu koja pomaže da se te ideje pretvore u konkretne rezultate*“.

4. Sustavi upravljanja osobnim znanjem

4.1. PARA

PARA sustav je sustav za organizaciju bilješki, i jedan od mogućih načina implementacije dodatnog mozga, koji je zamislio Tiago Forte. Njegov cilj je odgovoriti na pitanje kako organizirati vlastite bilješke jednom zauvijek, da se minimizira trošenje vremena na proces organiziranja svaki put kad se stvori nova bilješka. Temelji se na ideji da se svi stari podaci i datoteke mogu arhivirati bilo kad, bez potrebe za njihovom organizacijom, budući da je pretraživanje u današnjim alatima jako efektivno. Tiago Forte (2023) izriče: „*U suštini, svi mi upadamo u dug sa podacima svakodneвно. Ali, isto tako imamo mogućnost da u bilo koje vrijeme primimo „opraštaj duga“ ako tako poželimo*“ .

Forte je želio sustav koji je jednostavan i konzistentan, sa kategorijama koje će obuhvatiti sve moguće bilješke. U sustavu sve je podijeljeno u sljedeće kategorije:

- **Projects** (hrv. Projekti)
- **Areas** (hrv. Područja)
- **Resources** (hrv. Izvori)
- **Archive** (hrv. Arhiv)

U **projekte** spadaju svi ciljevi kojima je korisnik aktivno posvećen, za koje je potrebno više koraka ili sesija da se završe. Projekti su vrlo važni te su *actionable* (djelotvorni?) i događaju se u sadašnjosti. Dvije glavne odlike projekata prema Forteu (2023) su:

1. Ciljevi – svaki projekt mora imati jedan ili više ciljeva (engl. *goals*)
2. Kraj – svaki projekt mora imati rok ili nešto što označava kraj projekta (na primjer, u projektu skidanja težine, kraj se postiže onda kad se postigne željena težina)

Primjeri koje Forte daje su pisanje bloga, sređivanje sobe, planiranje puta i slično. Sve to može sadržavati bilješke, istraživanje, planiranje, rasporede i slično.

Područja su uloge (engl. *roles*) ili odgovornosti koje zahtjevaju dugotrajno održavanje. Područja nemaju kraj, cilj niti određeni rok da se nešto završi. Područja su djelotvorna, ali su manje djelotvorna od projekata. Naime, područja su dugotrajna, i uključuju sadašnjost, ali nisu trenutna kao projekti, nego su bitna i za budućnost. Područja su širega obujma od projekata. Primjeri područja koja Forte navodi su financije, za praćenje računa, zdravlje, veza sa supružnikom i sl. Forte napominje da se ne smije umanjivati važnost područja iako nemaju određene ciljeve koji se moraju izvršiti u određenom roku.

Pod **izvore** spada bilo kakva inspiracija za buduće projekte, ili razne teme u području interesa. Forte kaže da su izvori zapravo sveobuhvatni za sve što se ne mora trenutno pratiti poput projekta ili područja, ali je zanimljivo za budućnost. Niske su djelotvornosti, čekaju da ih se aktivira za kasnije projekte. Primjeri koje Forte daje su recepti, zemlje u koje bi voljeli putovati, teme o kojima bi voljeli više znati, interesi i hobiji.

Arhiv čine neaktivni sadržaji svih prethodnih kategorija. Nalaze se u arhivu, spremni ako ih se opet zatreba u budućnosti. Niske su djelotvornosti budući da čekaju da ih se aktivira za određeni projekt, ali najčešće ostaju u mirovanju. I dalje su dostupni za pretraživanje, ali ne ometaju korisnika u radnom prostoru.

Kako bi sustav bio malo jasniji, navest će se neki primjeri iz svakodnevnog života, te njihova kategorija u sustavu. Primjeri su sljedeći: pisanje završnog rada, moj vrt, školska godina 2019, solarna energija u EU, Božić 2024, renovacija kuhinje, najbolji gradovi za putovanje, vegetarijanska dijeta, roditelji, matura.

Pisanje završnog rada kategoriziralo bi se kao projekt. Na završnom radu se treba aktivno raditi, ima određeni rok do kad se treba napisati, trenutno je vrlo bitan i mora se isplanirati. Moj vrt bi se svrstalo u područje, to je dio života na kojem treba dugotrajno raditi, ali nema nekog aktivnog cilja koji mora biti dovršen do određenog vremena već je vrt bitno samo uzgajati. Školska godina 2019 svrstava se u arhiv, budući da je to područje prošlo i više nije relevantno, no svi zapisi unutar te kategorije u arhivu i dalje su dostupni za pregled i korištenje. Solarna energija u EU svrstala bi se u izvore, to je opća tematika za koju je vlasnik sustava zainteresiran, i tu smješta svoje bilješke o napretku solarne energije i trenutnim događanjima u tom području. Božić 2024. mogao bi se svrstati kao projekt, s određenim ciljevima za ispuniti do 25. prosinca 2024, kao što su kupovanje darova, namirnica i slično. Renovacija kuhinje također je projekt, možda nema određeni datum završetka, ali ima cilj da kuhinja bude renovirana te kad je renovirana nema više koristi za praćenje. Najbolji gradovi za putovanje svrstali bi se u izvore, zanimljive preporuke za putovanje koje bi se moglo ostvariti jednog dana. Vegetarijanska dijeta je područje ako korisnik prakticira tu dijetu, tako da tu prema vegetarijanske recepte i savjete koji su mu dugotrajno korisni za život. Ako je vegetarijanska dijeta samo interes, a ne važan dio svakodnevnice, svrstala bi se u izvore. Roditelji bi se svrstali u područja, veza s roditeljima mora se dugotrajno uzgajati kroz život, ali nema neki određeni cilj niti rok, no godišnjica roditelja 2025 bi bila projekt ako se planira organizirati slavlje ili kupiti poklon. Matura bi se svrstala u arhiv budući da više nije relevantna za korisnika koji je davno položio maturu, no može biti projekt za učenika koji se priprema za

maturu tekuće godine. Dakle, ako korisnik želi spremi poveznicu na trgovinu za kuhinjski namještaj, bilješku s poveznicom spremi će u 'Projekti -> Renovacija kuhinje -> bilješka'.

Osim PARA kategorija, a svaka kategorija je zapravo zasebna mapa na računalu, Forte ima još i Inbox. U njega idu sve nove bilješke koje se nakon nekog vremena, u roku par dana, sortiraju u kategoriju gdje su najviše relevantne.

4.2. Zettelkasten

Walker (2022) izriče kako su razumijevanje i znanje primarni fokus većine sustava zapisivanja bilješki, dok Zettelkasten metoda uvrštava drukčiji cilj; zettelkasten nije stvoren samo kao alat za pamćenje već i kao način da se uvide veze između različitih, na prvu možda nepovezanih ideja. Zettelkasten se s njemačkog na engleski prevodi kao slip box, što bi se na hrvatskom moglo prevesti kao ladica za kartone. Naziv mu potječe od uredske ladice s kartonima kakvu je koristio sociolog koji je razvio sustav. Ovaj sustav organizacije, po riječima Ahrensa (2020), negdje je između 2017. i 2020. stekao svoju publiku i privukao veću pozornost.

Zettelkasten sustav razvio je njemački sociolog Niklas Luhmann (Walker, 2022). Sustav je razvio i koristio, isprva, za osobnu uporabu, budući da je Luhmann u slobodno vrijeme volio čitati te mu je trebao dobar sustav da uspješno zabilježi osnovne ideje, ali i svoje ideje, knjiga koje je čitao. Ahrens (2020) govori: *„Kad god bi se susreo s nečim izvanrednim, ili imao misao o onome što je pročitao, napravio bi bilješku. Naravno, mnogo ljudi čita navečer i bavi se svojim interesima, a neki i izrađuju bilješke. Ali za jako mali broj je to put u nešto neviđeno kao Luhmannova karijera“*. Niklas Luhmann uz pomoć svoga sustava napisao je manuskriptu koja je impresionirala tadašnjeg poznatoga sociologa, Helmuta Schelskya. Schelsky je pozvao Luhmanna da se zaposli kao profesor sociologije u sveučilištu Bielefeld. Problem je bio što Luhmann nije imao nikakve titule, nije imao kvalifikacije niti za asistenta, nije napisao takozvanu habilitaciju, najvišu akademsku kvalifikaciju Njemačke. No, Luhmann se vratio svojoj ladici za kartone i uz pomoć svih svojih bilješki koje su vremenom skupljane i organizirane njegovim sustavom dobio je sve kvalifikacije za profesora sociologije u manje od godinu dana. Zaposlio se u svučilište u koje ga je pozvao Schelsky. Tijekom svog života, Luhmann je objavio 58 knjiga i stotinu članaka, brojevi u koje se ne računaju prijevodi. Dosta radova je objavljeno pod njegovim imenom i nakon njegove smrti, a ti radovi bili su temeljeni na manuskriptama koje je ostavio za sobom skoro pa završene (Ahrens, 2020).

Po plodnosti Luhmannova rada u znanstvenim publikacijama, može se zaključiti da je zettelkasten efikasan sustav. Tako je i zaključio njemački sociolog Schmidt nakon što je pomno

proučio Luhmannov način rada (Ahrens, 2020). Luhmann je često spominjao svoju ladicu za kartone kao njegov razlog uspješnosti i produktivnosti. Standardan odgovor na pitanje kako itko može biti tako produktivan bio mu je: „*Ja, naravno, ne razmišljam o svemu samostalno. Dogaća se većinom unutar ladice za kartone*“ (Luhmann, Baecker i Stanitzek 1987, 142, citirano u Ahrens 2020).

Zettelkasten je sustav *bottom-up* pristupa (hrv. odozdo prema gore). Ne stvaraju se prvo mape koje se ograniče određenom tematikom, već se prvo pišu kratke i jasne bilješke. Jedna ideja na jedan papir (digitalni ili analogni). *Top-down* pristup je češći od dva; Deweyeva decimalna klasifikacija i univerzalna decimalna klasifikacija primjer su takvog pristupa. Naime, oni funkcioniraju na način da se prvo odrede određene kategorije, te svaka dobije svoj oznak tj. broj. Na temelju svoje tematike i naslova, određena knjiga se označi valjanim brojkama. Na primjer, knjiga naziva *Uvod u politologiju* dobit će složeni UDK 32(075.8). Za knjižnice ovakav sustav ima smisla, jer jedna knjiga može biti na jednoj polici, pa je knjige potrebno što efikasnije smjestiti u kategorije i organizirati ih za što lakši pronalazak kad zatrebaju. U digitalnom svijetu nema potrebe bilješke stavljati u predefinirane kategorije; za lak pronalazak bilješki koristi se tražilica, uz to je bilješke moguće međusobno povezati poveznicama te tagirati. Predefinirane kategorije mogu otežavati proces organizacije jer nekad bilješka ne mora nužno odgovarati ni jednoj kategoriji, ili može odgovarati više njih. Još jedna prednost *bottom-up* pristupa je što se mogu promatrati razne nepovezane bilješke te osoba može stvarati veze između njih i tako ih skupljati i spremati u hodu. Takav je pristup Luhmannu pomogao pri stvaranju i pisanju radova, jer sve je svoje ideje vremenom spajao i nadovezivao.

Sada će se kratko opisati kako bi osoba stvorila svoj zettelkasten sustav. Prva bilješka dobila bi jednostavnu oznaku, na primjer broj 1. Ta brojka nema nikakvo značenje, nismo stvorili nikakvu kategoriju, već je tu kako bi se kasnije bilješke mogle nadovezati. U bilješku bi se napisala jedna ideja, činjenica ili citat. U zettelkastenu bitno je da se piše kratko ali jasno, da je bilješka korisniku razumljiva. Iduća bilješka, ako nema veze s prvom, dobija oznaku broj 2. Treća broj 3. Recimo da četvrta bilješka autora podsjeti na prvu bilješku, dovezao bi se na nju ili je našao neku poveznicu između dvije. Četvrta bilješka dobila bi oznaku 1a, 11 ili kako god vlasnik sustava želi označiti nadovezavanje na prvu. Može se i u samu bilješku dodati poveznica na prvu, ili se na obje bilješke može dodati ista ključna riječ. Iduća bilješka koja bi se nadovezala na prvu i četvrtu imala bi nastavak njihove oznake poput 1a1, 111, ali ako se nastavlja na prvu, a ne na četvrtu, onda bi se označila kao 1b, 12 ili slično.

4.3. Johnny.Decimal

Johnny.Decimal sustav organizacije znanja osmislio je Johnny Noble 2010. godine (Noble, 2024). Danas na sustavu i održavanju njegove stranice¹ Noble radi sa Lucy Butcher. Svojim formatom, Johnny.Decimal sličan je Deweyevoj decimalnoj klasifikaciji; sustavu organizacije sadržaja u knjižnicama. Obrnuto od Zettelkastena, Johnny.Decimal je top-down (hrv. *odozgo prema dolje*) pristup u organizaciji bilješki.

Johnny.Decimal sustav sastoji se od područja (eng. *areas*) i kategorija (engl. *categories*). Kategorije su podklasa područja, to jest jedno područje može sadržati više kategorija. Noble opisuje područja kao police. **Područja** postavlja vlasnik sustava, a Noble preporuča da budu opširnog obujma koji ima mjesta za razne kategorije. Ona grupiraju povezane kategorije u grupacijama od 10. **Kategorije** su najbitniji dio Johnny.Decimal sustava, a grupiraju slične „predmete“ (engl. *items*). Svaki predmet ima svoj ID. Za kategorije Noble isto preporuča širi opseg te daje primjer: „*Ako imate male kategorije naziva ulaganja, proračun, i štednja, kreirali ste dvosmislenost. Ovo vas usporava jer postoji više odluka. Spojite kategorije u jednu – novac – i dvosmislenost nestane*“ (Noble, 2024). Kategoriziranje, navodi autor, može biti zbunjujuće i naporno, ali je potrebno za lakše snalaženje kasnije. Napominje da postoje trenutci kad može biti teško odlučiti kako kategorizirati neke dijelove kad je više opcija kategorizacije moguće. Noble daje primjer osiguranja, auta i kuće. Vlasnik sustava u ovom slučaju može birati hoće li kategorizirati na sljedeći način: Osiguranje -> Auto i Osiguranje -> Kuća, ili Auto -> Osiguranje i Kuća -> Osiguranje. U prvom slučaju osiguranje je područje, a auto i kuća kategorije, u drugom slučaju osiguranje je kategorija. Noble navodi da je svejedno i da vlasnik sustava odabere kako njemu najviše odgovara. Kako bi lakše objasnio svoj sustav, Noble uspoređuje područja s policama, a polica ne smije biti više od 10, gdje jedno područje odgovara jednoj polici. Svaka polica ima mjesta za 10 kutija, a svaka kutija predstavlja jednu kategoriju. Unutar kutija nalaze se dokumenti, a svaki dokument je jedan „predmet“. U digitalnom svijetu, police su mape, kutije su podmape, a dokumenti su različite datoteke unutar podmapa. Noble također dopušta podmape za svaki predmet unutar kategorije, a za nazive mapa preporuča da budu deskriptivni, i koriste datume kad imaju smisla, kako bi se olakšalo korištenje sustava u budućnosti. Noble izriče da je koncept od najviše deset područja i deset kategorija po području srce sustava, jer se smanjuje vrijeme biranja između brojnih mjesta za spremanje bilješki.

¹ <https://johnnydecimal.com/10-19-concepts/11-core/11.01-introduction/>

Primjer kako se stvara vlastiti sustav. Recimo da su u životu korisnika bitni obitelj, posao, šahovski klub, fakultet i nogomet. Sve to će biti područja. Obitelj će biti područje 00, šahovski klub 10, fakultet 20 i nogomet 30. Unutar područja 00 (obitelj), kategorije su 01 - supružnik, 02 - dijete, 03 - roditelji, 04 - pas. Ako bi Obitelj bilo područje označeno brojem 60, kategorije bi bile pod brojevima 61, 62, 64 i tako dalje umjesto 0N. Unutar mape supružnik, nalaze se mape Zdravlje (01), Fotografije s vjenčanja (02) i Pokloni (03), u koje idu odgovarajuće datoteke. Predmeti unutar kategorija idu od 00 do 99.

- 00 - Obitelj
- 10 - Šahovski klub
- 20 - Fakultet
- 30 - nogomet

Slika 1 Primjer sustava s pet područja.

- 01 - supružnik
- 02 - dijete
- 03 - roditelji
- 04 - pas

Slika 2 Primjer kategorija unutar područja Obitelj.

- 01.01 Zdravlje
- 01.02 Fotografije s vjenčanja
- 01.03 Pokloni

Slika 3 Primjer predmeta unutar kategorije 01 supružnik.

Čvrsta strana ovog sustava je što će mape uvijek ostati u istom redoslijedu zahvaljujući numeriranju, pa će se korisnik kroz sustav moći lako kretati zahvaljujući i mišićnom pamćenju.

Na web stranici sustava Nobel pokazuje kako je moguće sortirati i mailove, te kako prilagoditi sustav za osobe čiji posao zahtjeva puno više od 10 kategorija.

4.4. Commonplace book

Commonplace book (na hrv. *obična knjiga*) jedan je od najstarijih načina prikupljanja znanja. Forte (2019) ga naslovljava najočitijim pretkom moderne prakse upravljanja osobnim znanjem. Obična knjiga je zapravo obična, prazna bilježnica u koju se znanje zapisuje olovkom. Može podsjećati na privatni dnevnik, no John Locke, filozof koji je koristio običnu knjigu i smatrao ju tako važnom da je objavio knjigu „*A New Method of Making Common-Place-Books*“, naglašavao je da to nije (Forte, 2019). Privatni dnevници su introspektivni i najčešće su kronološkog tipa, osvrću se na privatne događaje koje čovjeka prate kroz život, dok se u običnoj knjizi prikupljaju zanimljive informacije i osvrti iz svijeta oko nas.

Forte (2019) piše kako se povijest obične knjige može pratiti do antičke Grčke, gdje bi se argumenti u sudovima i političkim susretima zapisivali u „zajedničko mjesto“ (engl. *common place*) za lako referiranje. Autor nastavlja kako su ih Rimljani zvali *Iocus communis*, što je izraz koji označuje temu ili argument za širu primjenu. Obična knjiga kako ju danas poznajemo razvila se tijekom europskog prosvjetiteljstva, a njen razvoj bio je ponukan razvojem printa, eksplozijom informacija koja je došla printanim medijem i mijenjanjem političkih normi. U 17. stoljeću studente se podučavala praksa korištenja obične knjige na sveučilištima. Najpoznatiji primjer obične knjige tog doba je ona koju je razvio John Locke. U svojoj knjizi Locke je podučavao svoju metodu korištenja obične knjige, objašnjavao je načine zapisa citata, izreka, govora i ideja, te kako organizirati materijale po subjektu i kategoriji. Forte (2019) kaže kako je Lockeova metoda stekla popularnost „*jer je nudila dovoljno reda za pronalazak stvari kad zatrebaju, dok je u isto vrijeme dopuštala neočekivane, nepranirane tokove.*“ Običnu knjigu koristili su mnogi znanstvenici, mislioci i spisatelji, poput H. P. Lovecrafta, Thomasa Jeffersona, Virginie Wolf, Leonarda da Vincija i drugih.

Iako je danas dostupna tehnologija za lak i brz zapis, koja ima mnoge prednosti već spomenute u radu, obična knjiga i dalje ima neke svoje prednosti koje mogu ponukati na korištenje. Za običnu knjigu nije potreban internet da bude prijenosna. Knjiga se može ponijeti svuda za sobom bez interneta, tako da će uvijek biti pri ruci. Zatim, računalo i mobitel mogu se pokvariti, biti hakirani, ne mogu se koristiti u nedostatku struje i sl., što dovodi do gubitka podataka na njima, dok je knjiga sigurna. Također, postoje istraživanja koja dokazuju da zapisivanje na papir pomaže pri zadržavanju informacija, primjer istraživanja je *Paper Notebooks vs. Mobile Devices: Brain Activation Differences During Memory Retrieval* (Umejima et al., 2021) gdje su postojale tri grupe ispitanika, od kojih je jedna grupa zapisivala važne datume u kalendar na papiru, druga na mobitelu, a treća na tabletu. Istraživanje je

pokazalo da je najbrži zapis imala grupa koja je pisala na papiru, te je ista grupa imala najveću aktivnost u mozgu pri prisjećanju zapisanih informacija sat vremena kasnije.

5. Alati

Tiago Forte (2019) tvrdi da razni programi i alati koje ljudi često koriste u svakodnevnicima imaju svoju svrhu s informacijama. *Microsoft Word* namijenjen je formatiranju i printanju dokumenata, ali nije idealan za brzinski zapis kratkih bilješki. Društvene mreže daju mogućnost podjele informacija s drugima i dobivanje njihovih povratnih informacija, no nisu dobre za dugoročno upravljanje i povezivanje znanja, nego su fokusirane na sadašnjost. Alati poput *Dropboxa* omogućavaju podjelu sadržaja s drugima i backup, ali također nisu pristupačni za pisanje raznih i organiziranih bilješki. Za *Google Docs* Forte navodi da je velika prednost ovog alata što omogućava kolaboraciju s drugima, no previše je trom i spor, te nije namijenjen pisanju raznih kratkih bilješki.

Forte za najbolje iskustvo s dodatnim mozgom preporuča aplikacije za pisanje bilješki poput *Evernotea* i *OneNotea*. Nabraja da su prednosti takvih alata njihova optimiziranost za kreativni output, što Forte tvrdi da bilješke jesu. Objasňuje da su bilješke organske i osobne. One nisu za javnu primjenu, nego su nesređene i neuredne, zapisani protok naših ideja koje stalno stvaramo. Zapisane ideje ponovno vraćamo u mozak kad nam zatrebaju te ih dalje opet vraćamo u zapis te ih tako vremenom koristimo i obrađujemo. Ti alati također svaku bilješku automatski spremaju u oblak i na računalo tako da korisnik ne mora sam sinkronizirati svoj sadržaj, ne mora ga izvoziti niti učitavati. Alati također prihvaćaju svaku vrstu sadržaja: tekst, videozapis, fotografije, pdf i sl. Najvažnije je to što su centralizirani. Svo znanje, sve informacije, sve ideje i svi sadržaji su na jednom mjestu, što znači da se ne troši vrijeme na prisjećanje gdje je određena informacija zapisana, spremljena itd.

Na internetu, dva su alata za organizaciju bilješki, datoteka i sl. iskočila iz mase. U posljednjim godinama, *Notion* i *Obsidian* postali su popularni među studentskom populacijom za organizaciju njihovih studentskih obaveza te za bolju organizaciju i upravljanje njihovim vremenom. Na internetskom forumu Reddit², *Notion* i *Obsidian* dobili su svoje podforume koji su u vrijeme pisanja rada, kolovoz 2024., okupili 356 tisuća³ i 154 tisuća⁴ članova.

Valja napomenuti kako na Redditu također postoji i podforum za organizaciju vlastitog znanja, naziva PKMS⁵ (engl. *Personal Knowledge Management Systems*), gdje zainteresirani za temu diskutiraju o raznim metodama i problematikama upravljanja znanjem. Podforum

² <https://www.reddit.com/>

³ <https://www.reddit.com/r/Notion/>

⁴ <https://www.reddit.com/r/ObsidianMD/>

⁵ <https://www.reddit.com/r/PKMS/>

također nudi listu najpopularnijih metodologija za organizaciju znanja te popis aplikacija koje korisnik može odabrati za izgradnju i održavanje svog sustava.⁶ Nadalje kratko će biti opisane dvije popularnije aplikacije, Notion i Obsidian.

5.1. Notion

Ivan Zhao osnovao je Notion 2013. godine, a prva inačica aplikacije objavljena je 2016. godine (Dalla Valle, 2024). Besplatan je za individualne korisnike, dok za tvrtke i korisnike od više ljudi nudi 3 plana za plaćanje.

Alat Notion⁷ dostupan je kao web aplikacija, a podržani preglednici su Chrome, Firefox, Safari i Edge. Također, za macOS i Windows, dostupna je desktop aplikacija. Od mobilnih operacijskih sustava podržani su iOS i Android, za koje je isto tako dostupna aplikacija, te mogu pristupiti preko web preglednika. Za korištenje Notiona, potreban je internet. To znači da korisnik ne može pristupiti svojim bilješkama i predlošcima bez interneta, osim u slučaju ako je stranica bila otvorena tijekom interneta. U takvom slučaju, korisnik otvorenu stranicu može urediti, ali se promjene neće spremi dok se korisnik ne poveže na internet.

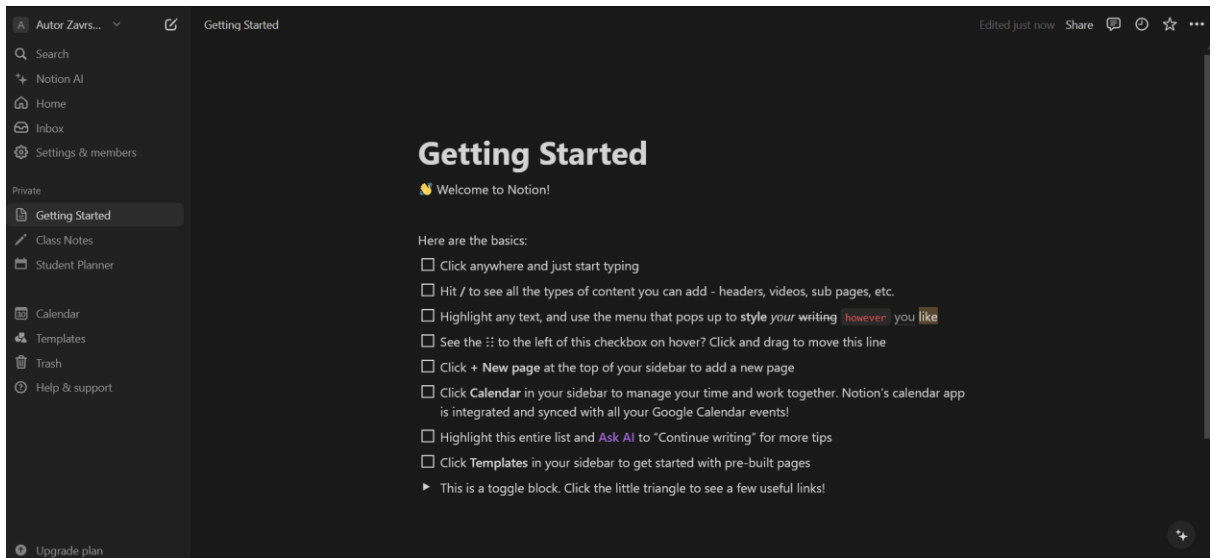
Notionove bilješke funkcioniraju u obliku predložaka (engl. *Template*). Korisnik može odabrati neki postojeći predložak koji je unaprijed napravljen, može odabrati dostupni predložak koji je stvorio i omogućio za korištenje treći korisnik ili može stvoriti vlastite predloške. Korisnik također može odabrati 'prazan predložak'. Bilješka može biti skroz jednostavna, samo tekst na praznom platnu. Međutim, korisnik može potpuno urediti bilješku. Mogu se dodati „avatar“ za određenu stranicu (na primjer, za stranicu gdje korisnik prati svoje financije, može postaviti avatar novčanice) i naslovna slika. Popularne su kreacije „homepage“ predložaka, bogato ukrašenih i uređenih, na kojima se nalaze poveznice na sve ostale stranice koje su podređene određenim tematikama (npr. financije, posao, škola, obitelj i sl.). To možemo usporediti sa radnom površinom na računalu, koja sadrži prečace na bitnije aplikacije. Notion nudi integraciju Spotifyja, Google Kalendara, Diska, Githuba i dr. Korisnik na primjer može ugraditi svoju Spotify playlistu u bilješku, što mu omogućava da sluša glazbu dok uređuje bilješku, čita i slično. Pri izgradnji drugog mozga, popularno je korištenje baza podataka (engl. *databases*), koje se sinkroniziraju na svim stranicama koje korisnik odabere. Pri korištenju Notion može biti spor, a za početnike može djelovati kompliciran za korištenje. U veljači 2023, Notion je lansirao Notion AI svim korisnicima (Zhao, 2023). AI je postao jedna od glavnih

⁶ Popis dostupan ovdje:

https://www.reddit.com/r/PKMS/comments/nfef59/list_of_personal_knowledge_management_systems/

⁷ <https://www.notion.so/product>

karakteristika i promotivnih simbola Notiona, što je vidljivo i na naslovnoj stranici, gdje piše: „Write. Plan. Organize. With a little help from AI“ (hrv. *Piši. Planiraj. Organiziraj. S malo pomoći od AI.*), te „Your AI everything app. (Forbes)“ (hrv. *Tvoja AI sve aplikacija (Forbes).*)

Slika 4 Početni zaslon pri registraciji u Notion (2. 9. 2024.)

Veliki problem koji postoji kod Notiona je što nema end-to-end enkripciju (Schamotta, 2024). To znači da zaposlenici koji rade na održavanju i razvoju aplikacije mogu pristupiti svim bilješkama i informacijama korisnika, budući da imaju ključeve za kodiranje i dekodiranje korisnikovih podataka. Notion Labs Inc. tvrdi da zaposlenici pristupaju korisnikovim podacima samo u svrhe rješavanja problema (engl. *Troubleshooting*), za što im treba korisnikov izričiti pristup. Drugim riječima, korisnici moraju vjerovati na riječ Notion Labs Inc., i nadati se da nitko neće pristupiti njihovim privatnim zapisima.

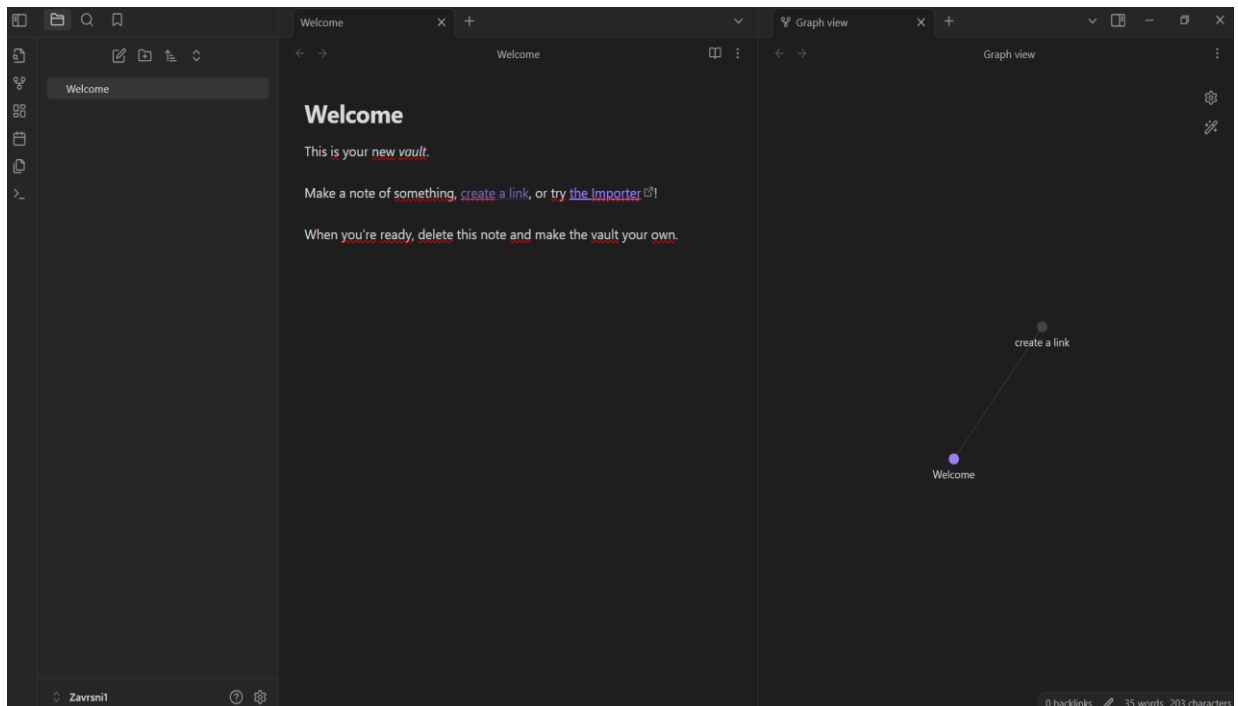
5.2. Obsidian

Obsidian su osnovale Erica Xu i Shida Li. Stvaranje Obsidiana započelo je tijekom izolacije 2020. godine. Xu i Li željele su napraviti alat koji ima sve karakteristike idealnog alata za izgradnju sustava osobnog znanja (Ness Labs, n.d.). Prva verzija Obsidiana, 0.0.1, objavljena je 30. ožujka 2020. godine⁸. Po mišljenju Walkera (2022), Obsidian je alat koji je najefektiniji za povezivanje ideja te implementiranje Zettelkasten metode. Potpuno je besplatan za osobno korištenje, no može se platiti za dodatke Obsidian Sync koji sinkronizira sve bilješke u oblak,

⁸ <https://obsidian.md/changelog/2020-03-30-desktop-v0.0.1/>

i Obsidian Publish, koji omogućava javno objavljivanje bilješki na internet. Za komercijalnu uslugu Obsidian se mora plaćati. Obsidian nema ulagače, već se oslanja na donacije i pomoć svoje korisničke baze.

Za razliku od Notiona, Obsidian sprema datoteke lokalno na korisnikovo računalo tako da za korištenje nije potreban internet. Budući da su datoteke smještene lokalno, tim koji radi na projektu nema pristup korisnikovim datotekama, no ako se koristi Obsidian Sync podaci su zaštićeni end-to-end enkripcijom⁹.

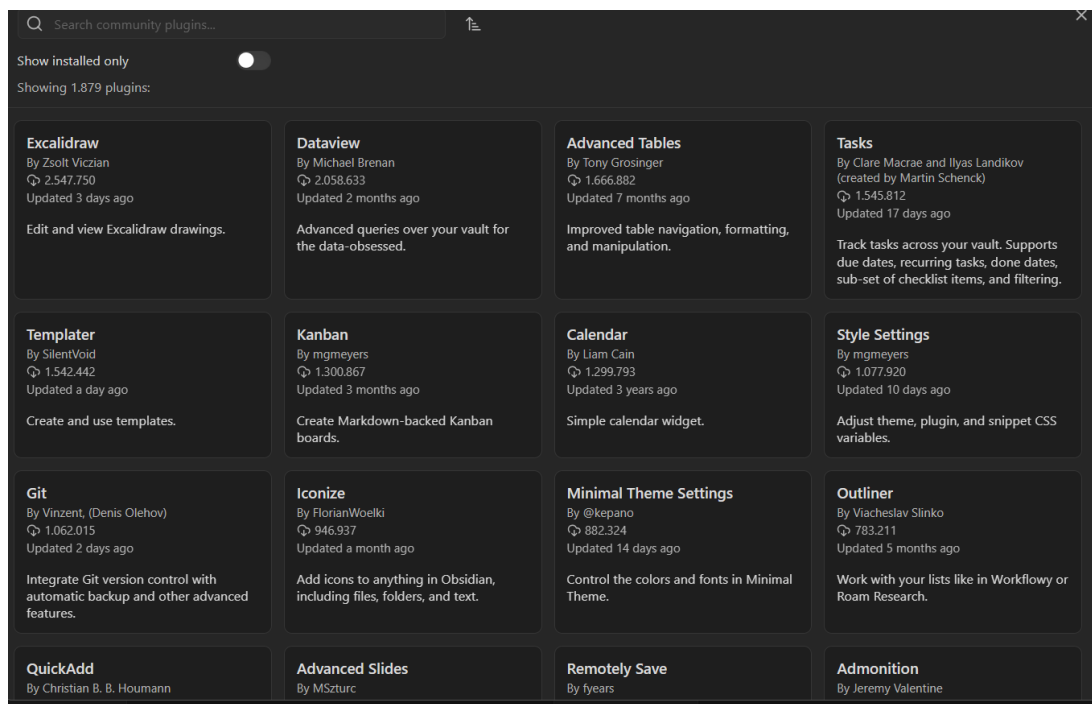
Slika 5 Naslovna stranica pri kreaciji novog vaulta u Obsidianu (2. 9. 2024.)

Prostor u Obsidianu u kojem korisnik sprema sve svoje zapise naziva se 'vault'. Korisnik vaultu nadjeljuje neko ime. Na slici 5, u lijevom dnu, primjer naziva vaulta je Završni1. Moguće je imati više različitih vaultova, ali najčešće je dovoljan jedan vault za sve potrebe. Obsidian omogućuje stvaranje mapa i podmapa, ali i stvaranje bilješki koje ne idu ni u jednu mapu, iako ih je kasnije lako dodati. Pri pisanju bilješki koristi se Markdown editor, što osigurava da bilješke zadrže svoj oblik kad se uvezu u neku drugu aplikaciju s markdown uređivačem ili kad se izvezu kao pdf. Među bilješkama lako je stvoriti veze. U početnoj bilješki se bilješka na koju se želi stvoriti poveznica stavlja unutar uglatih zagrada, ovako: `[[naziv bilješke na koju se stvara poveznica]]`. Moguće je stvarati tako poveznice na bilješke koje još

⁹ <https://obsidian.md/about>

ne postoje, kao što je vidljivo u primjeru na slici. Vidimo s lijeve strane gdje se nalazi popis bilješki da postoji samo bilješka Welcome, no u tekstu je ljubičastim slovima obojana veza [[create a link]] (hrv. *stvari poveznicu*). Desno od bilješki vidimo jedan od najzanimljivijih mogućnosti Obsidiana, a to je Graph view (hrv. *grafički prikaz*). On prikazuje bilješke, koje su prikazane kao točkice, te veze među njima. Možemo primjetiti kako se u grafičkom prikazu već prikazala poveznica između bilješke naziva 'welcome' s onom naziva 'create a link', iako posljednja još nije stvorena. To je korisno u promatranju veza među raznim temama iako se nisu nužno još stvorile bilješke o određenim idejama. Tako se korisnika može inspirirati koju temu ili ideju da dalje prouči i obradi. Kako broj bilješki raste, i povećava se njihov broj veza, tako raste grafički prikaz s kojim se stvaraju zanimljivi vizualni oblici i grupacije točkica. Osim grafičkog prikaza, Obsidian ima i 'canvas' (hrv. *platno*), na kojem korisnik može stvarati umne mape pomoću postojećih bilješki, i stvaranjem novih.

Obsidian ima aktivnu korisničku bazu koja stvara svoje dodatke za obsidian koji su dostupni unutar aplikacije. Također, dostupne su razne vizualne teme kreirane od korisnika koje uljepšavaju izgled aplikacije. Neki od najpopularnijih dodataka uklopnjeni su u standardnu aplikaciju, a zanimljivo je da je Obsidian pozvao kreatora najpopularnije teme 'Minimal', Stephen Angoa, da kreira novu temeljnu temu Obsidiana koja je korištena od verzije 1.0.0 nadalje.

Slika 6 Prikaz najpopularnijih korisničkih dodataka za Obsidian. Dostupni su unutar aplikacije pod postavkama, pod nazivom 'community plugins' (2. 9. 2024.)

6. Kritika

Maggie Appleton smatra da pojam 'dodatni mozak' ne pridaje dovoljno značaja i važnosti koju utjelovljena spoznaja te tacitno znanje imaju u ljudskoj svijesti. Tvrdi da „*punjenje 'digitalnog mozga' kao da je uredski pretinac nema veliku šansu da dovede do značajnog znanja i mudrosti*“. Kako bi izjava bila jasnija, objasniti će se pojmovi *tacitno znanje* i *utjelovljena spoznaja*.

Tacitno znanje, drugi naziv prikriveno znanje, a u nekim izvorima i subjektivno znanje, stječe se iskustvom pojedinca, njegovom subjektivnom procjenom i intuitivnom pretpostavkom. (Nonaka i Takeuchi, 1995 spomenuto u Lasić-Lazić, Slavić i Banek Zorica, 2004). Ono nije lako vidljivo i ekspresivno, vrlo je osobno i teško za dijeliti s drugima (Frand i Hixson, 1998). **Utjelovljena spoznaja** je pristup čija je pretpostavka da pojmovno znanje stalno komunicira s motorikom i percepcijom (Šetić Beg, 2021), drugim riječima, smatra da mozak nije kompjuter te da interakcije tijela sa okolinom pridonose spoznaji, te se također naglašava vlasnikovo fizičko tijelo u kognitivnim sposobnostima (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2021). Dakle, vjerovanje je da fizičko tijelo, i fizički mozak i njihova interakcija s okolinom imaju veliki utjecaj u znanju, po čemu dodatni mozak nikada neće imati toliku djelotvornost ni uspješnost kao ljudski fizički mozak. Tacitno znanje može biti teško prenijeti u dodatni mozak, tako da on nikad neće imati potpuno znanje čovjeka, niti će se svo znanje moći lako prenijeti. Potrebno je aktivno raditi na pamćenju, te aktivno razmišljati o određenim informacijama i činjenicama, bez zapisivanja svega što bi na prvu moglo djelovati interesantno, a zapravo je beskorisno, u dodatni mozak.

Također, Appleton spominje Matuschaka (2023), koji je primjetio kako su mnogi spisatelji blogova od pisanja o organizaciji dnevnika i efektivnom pisanju bilješki stvorili posao s punim radnim vremenom. Matuschak iznosi kako mnogi koji puno pišu i razglabaju o sustavima zapisivanja bilješki nemaju prevelikog uspjeha u svojim znanstvenim poljima, niti primjenjuju svoje bilješke u stvaranju novih projekata i ideja – Matuschak uočava zapravo da je pisanje o produktivnosti njihov glavni kreativni rad. Napominje kako Luhmann nije puno pisao o svome sustavu Zettelkasten, već se fokusirao na znanstvene radove koje je pisao uz pomoć sustava. Lako je vidjeti kako je Matuschak dosađo do svojih zapažanja. Postoji puno internetskih blogova, youtube videa, tečajeva koji se plaćaju i slično koji se tiču sustava organizacije znanja, izgradnje dodatnog mozga i organizacije bilješki. Ljudi često troše vrijeme na glancanje svog sustava, mijenjanje sustava, izgradnju sustava i korištenje raznih aplikacija, umjesto da se fokusiraju na ono što je bitno, a to su bilješke i njihov produkt. Lui (2022) kaže

sljedeće: „Ovo je sada apsurd interneta. Nije se radilo o pisanju bilješki; radilo se o marketingu, pozicioniranju, i lijepo oblikovanom obećanju – brzini, lakoći i rješavanju svih vaših problema s ovim jednostavnim tečajem.“

7. Zaključak

U ovom radu analizirali su se sustavi organizacije osobnog znanja, koji postaju sve važniji alat u suvremenom svijetu gdje se suočavamo s ogromnim količinama informacija i potrebom za učinkovitim upravljanjem vlastitim znanjem. Korištenjem tih sustava, pojedinci mogu bolje organizirati, pohranjivati i koristiti svoje ideje i podatke, čime se povećava njihova produktivnost i kreativnost, a olakšava teret u mozgu.

Koncept „izgradnje dodatnog mozga“ posebno naglašava prednosti vanjskog sustava koji preuzima memorijsku funkciju, oslobađajući mentalni prostor za kreativni rad. Primjenom principa iz ovog koncepta, uz korištenje modernih digitalnih alata, korisnici mogu izgraditi održiv sustav upravljanja znanjem koji podržava njihov profesionalni i osobni razvoj. Forte je za svoju metodu „izgradnje dodatnog mozga“ razvio sustav organizacije znanja pod nazivom PARA, koji se sastoji od četiri glavne kategorije prema kojem se sortiraju sve bilješke. Johnny.Decimal sustav podsjeća na sustave klasifikacije korištenih u knjižnicama, dok Zettelkasten sustav nema nikakve kategorije već korisnik bilješke spaja u hodu. Obična knjiga, iako nije digitalna, ima svoje prednosti zbog kojih ju još vrijedi koristiti, iako nema neke prednosti koje imaju digitalni sustavi poput sinkronizacije u oblaku. Svaki sustav ima neke svoje karakteristike koje mogu privući drukčije korisnike. Neki preferiraju metodu Johnny.Decimala gdje se prvo stvore kategorije u koje se zatim slažu bilješke, dok drugi vole slobodu i nered Zettelkastena koji vremenom dobiva strukturu i smisao. No, valja napomenuti da svatko može stvoriti svoj sustav, i sustavi obrađeni u ovom radu nisu jedini sustavi koji postoje, ali su odabrani zbog svoje vidljivosti na internetu.

Od alata, Obsidian djeluje kao stabilniji i sigurniji. Notion ima zabrinjavajući manjak sigurnosne zaštite te je općenito sporiji i nestabilniji. Podaci zapisani u Obsidianu uvijek su dostupni te nije potreban internet da im se pristupi, dok Notionu nema pristupa bez interneta.

Svijet sustava organizacije osobnog znanja ima neke mane. Čini se kako su nekad fokusi usmjereni na krivo mjesto. Previše vremena se troši na mijenjanje sustava, uljepšavanje alata i količinu prikupljenog sadržaja, a malo vremena je posvećeno samim bilješkama i stvaranju bitnih i kreativnih ideja i projekata koje se mogu roditi iz njih.

Literatura

1. Ahrens, S. (2020). *How to Take Smart Notes: One Simple Technique to Boost Writing, Learning and Thinking* (2. izd.). Hamburg, Njemačka: Soenke Ahrens.
2. Appleton, M. (n.d.). *Building a Second Brain: The Illustrated Notes*. Pristupljeno 14. veljače, 2024., s <https://maggieappleton.com/basb>
3. Bawden, D., Robinson, L. (2020). *Information Overload: An Introduction*. Pristupljeno 31. kolovoza, 2024., s <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1360>
4. Bullet Journal (2022, 13. lipnja). *Building a Second Brain: An Interview with Tiago Forte*. Pristupljeno 7. rujna, 2024., s <https://bulletjournal.com/blogs/bulletjournalist/building-a-second-brain-an-interview-with-tiago-forte>
5. Cambridge University Press. (n.d.). *Knowledge worker*. Pristupljeno 29. kolovoza, 2024., s <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/knowledge-worker>
6. Dalla Valle, G.. (2024, 17. srpnja). *Notion Story (Notion Founding Story, Founder, How Was Notion Built, Valuation Total Users, Revenue)*. Pristupljeno 29. kolovoza, 2024., s <https://www.notionavenue.co/post/notion-story>
7. Edmunds, A., Morris, A. (2000). *The problem of information overload in business organisations: a review of the literature*. International Journal of Information Management, 20(1), 17-28. Pristupljeno 31. kolovoza, 2024., s [https://doi.org/10.1016/S0268-4012\(99\)00051-1](https://doi.org/10.1016/S0268-4012(99)00051-1)
8. Forte, T. (2021, 6. svibnja). *Commonplace Books: Creative Note-Taking Through History*. Pristupljeno 5. rujna, 2024., s <https://fortelabs.com/blog/commonplace-books-creative-note-taking-through-history/>
9. Forte, T. (2023, 23. studenog). *Building a Second Brain: The Definitive Introductory Guide*. Pristupljeno 28. kolovoza, 2024., s <https://fortelabs.com/blog/basboverview/>
10. Frank, M. (2024, 12. travnja). *Personal Knowledge Management for Beginners*. Pristupljeno 29. kolovoza, 2024., s <https://matthiasfrank.de/personal-knowledge-management-for-beginners/>
11. Houtz, P. (2023, 9. ožujka). *Origin of Personal Knowledge Management*. Pristupljeno 23. srpnja, 2024., s <https://wildrye.com/origin-of-personal-knowledge-management/>
12. Jackson, T. W., Farzaneah, P. (2012). *Theory-based model of factors affecting information overload*. International Journal of Information Management, 32(6), 523-

532. Pristupljeno 31. kolovoza, 2024., s
<https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2012.04.006>
13. Lasić-Lazić, J., Slavić, A. i Banek Zorica, M. (2004). *Bibliotečna klasifikacija kao pomagalo u organizaciji znanja*. Pristupljeno 24. kolovoza, 2024., s
http://www.ffzg.unizg.hr/infoz/dzs/text/Lasic-Lazic_Slavic_Banek-Zorica_2004.pdf
14. Lui, H. (2022, 29. ožujka). *The Tyranny of the Note Taking Industrial Complex, and Other Notes on Notes*. Pristupljeno 11. rujna, 2024., s <https://herbertlui.net/the-tyranny-of-the-note-taking-industrial-complex-and-other-notes-on-notes/>
15. Matuschak, A. (2023, 13. srpnja). *People who write extensively about note-writing rarely have a serious context of use*. Pristupljeno 9. rujna, 2024., s
<https://notes.andymatuschak.org/z51q8prEJzs5Jqa5WPThYoV>
16. Ness Labs. (n.d.). Exploring the power of note-making with the co-founder of Obsidian. Pristupljeno 3. rujna, 2024., s <https://nesslabs.com/obsidian-featured-tool>
17. Razmerita, L., Kirchner, K., i Sudzina, F. (2009). *Personal Knowledge Management: The Role of Web 2.0 Tools for Managing Knowledge at Individual and Organisational Levels*. Online Information Review, 33(6), 1021-1039. Pristupljeno 16. kolovoza, 2024., s <https://doi.org/10.1108/14684520911010981>
18. Tiago Forte. (2019, 10. ožujka). *Building a Second Brain: Capturing, Organizing, and Sharing Knowledge Using Digital Notes* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=SjZSy8s2VEE>
19. Tiago Forte. (2023, 13. srpnja). *How to Organize Your Digital Life in Seconds (PARA Method) | Part 1* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=T6Mfl1OywM8>
20. Schamotta, J. (2024, 10. travnja). *Is Notion private and safe to use?*. Pristupljeno 30. kolovoza, 2024., s <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/is-notion-private-and-safe-to-use/>
21. Šetić Beg, M. (2021). *Uloga utjelovljenja u razumijevanju pojmova*. Psiholgijske teme, 30, 371-395. Pristupljeno 27. kolovoza, 2024., s
<https://hrcak.srce.hr/clanak/378892>
22. Zhao, I. (2023, 30. studenog). *The crucial moments and decisions leading up to the launch of Notion AI*. Pristupljeno 30. kolovoza, 2024., s
<https://www.notion.so/blog/behind-the-scenes-notion-ai>
23. Walker, M. (2022). *The Power of Obsidian: A Digital Approach to Note-Taking*. U David Shaffer (ur.), *More Than Words: Teaching for a Better World* (293-304). Korea

TESOL. Pristupljeno 31. kolovoza, 2024., s
https://koreatesol.org/sites/default/files/pdf_publications/KOTESOL.Proceedings.2022_0.pdf#page=303

Web izvori:

<https://johnnydecimal.com/10-19-concepts/11-core/11.01-introduction/>

<https://www.notion.so/product>

<https://obsidian.md/about>

<https://www.reddit.com>

Sustavi za organizaciju osobnog znanja

Sažetak

U 21. stoljeću, napretkom informacijske tehnologije, svjedočimo velikom broju informacija koje su čovjeku dostupne. Od tog mnoštva informacija, dio je čovjeku koristan. Čovjek je te informacije počeo zapisivati i spremati, s ciljem pamćenja i ponovnog korištenja. Vremenom su nastale metode koje pokušavaju stvoriti sistem uspješnog organiziranja, klasificiranja i preglednosti prikupljenih bilješki. Jedna od takvih metoda za prikupljanje i organizaciju bilješki je 'Building a second brain', na hrv. *Izgradnja dodatnog mozga*, koju je razvio Tiago Forte. U ovom radu analizirala se Tiagova metoda organizacije osobnog znanja, ali i još neke poznatije metode poput Zettelkastena i Obične knjige. Proučila su se dva poznatija alata korištena za sustave organizacije znanja, Obsidian i Notion. Na kraju su istaknute neke mane u svijetu sustava organizacije znanja.

Ključne riječi: organizacija znanja, organizacija osobnog znanja, izgradnja dodatnog mozga, obsidian, notion

Personal Knowledge Management Systems

Summary

In the 21st century, with the advancement of information technology, we are witnessing a vast amount of information available to humans. Out of this multitude of information, some of it is useful. Humans began to record and store this information with the aim of remembering and reusing it. Over time, methods have emerged that attempt to create a system for successfully organizing, classifying, and reviewing collected notes. One such method for collecting and organizing notes is 'Building a Second Brain,' developed by Tiago Forte. In this paper, Tiago's method of personal knowledge organization is analyzed, along with other well-known methods such as Zettelkasten and the Commonplace Book. Two well-known tools used for knowledge organization systems, Obsidian and Notion, were also examined. Finally, some drawbacks in the world of knowledge organization systems were highlighted.

Keywords: knowledge management, personal knowledge management, building a second brain, obsidian, notion